

EIILM University

**DIRECTORATE OF DISTANCE
LEARNING**

**SYLLABUS BOOKLET
Year - I TO II**

**MASTER OF ART – SANSKRIT
(M.A – SK)**

JAN 2010 ONWARDS

MASTER OF ART – SANSKRIT

SANSKRIT

Text Books

- A) वेदसुधा
- B) ब्राम्हणोपनिादे आणि वेदांगे

Reference books :-

- 1) वेदसमुल्लास : संपादक – सत्यभाण योगी मोतिलाल बनारसीदास दिल्ली
- 2) वैदिक वाङ्मयका इतिहास (प्रथम संस्करण 1970) श्री रमाकान्तास्त्री चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी
- 3) वैदिक साहित्यकी रूपरेखा प्रथम संस्करण 1970 हंसराज अग्रवाल चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी
- 4) संस्कृत साहित्यका इतिहास (प्रथम भाग – वैदिक युग) चारुदत्तास्त्री चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी
- 5) संस्कृत साहित्यका इतिहास (प्रथम भाग संस्करण 1960) वाचस्पति गैरोला चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी
- 6) संस्कृत साहित्यका विषद इतिहास (प्रथम संस्करण 1994) डापपा गुप्ता इस्टर्न बुक लिंकर्स दिल्ली.
- 7) A comprehensive History of Vedic Literature (1st Ed. 1977) Satya Shrava Pranava Prkashana New Delhi.
- 8) वेददर्शन. डॉ. रविन्द्र अंबादास मुळे (प्रथम आवृत्ती 2003) श्री. संत ज्ञानेश्वर वेद विद्या प्रतिष्ठान औरंगाबाद
- 9) वैदिक संस्कृतीचा विकास (दितीयावृती 1072) तर्कतीर्थ लक्ष्मणषास्त्री जोषी प्राज्ञ पाठशाला वाई

Objective

Transition

B) Reference to the context

(Based on वेदसुधा)

Translation

B) Reference to the context

(Based on ब्राम्हणोपनिादे and वेदांगे)

Paragraphs

Broad Question OR Broad Question

(Based on वेदसुधा)

Paragraphs

ब्राम्हणोपनिवदे and वेदांगे)

M.A. I & II Sanskrit

**SYLLABUS
MASTER OF ART – SANSKRIT
YEAR – I**

GRAMMAR AND LINGUISTICS

- A) व्याकरण महाभाष्यवपितंजलि (पस्पशाह्निक वदसल)
B) Linguistics :-

Unit: 1- Language – Language & its nature, Characteristics of Language, Origin of Language, Development of Language.

Unit: 2- Classification of Languages –Morphological & Genealogical.

Unit: 3- Phonetics & Phonology –Speech Mechanism, Classification of Sounds,

Types of sounds.

Unit: 4 - Phonetics Laws – Grimm’s Law, Grassman’s Law, Verner’s Law, Palatal Law, Cerebral Law.

Unit: 5-Morpheme & Morphology.

Unit: 6 - Semantics – A meaning of अर्थ,, The types of अर्थ,, The direction of semantic change & The reasons of semantic change.

Unit: 7 - Sentence – Concept of sentence, The types of sentence.

Unit: 8 - The concept of भाषा,वाक् and dialects.

Text Books :-

- A) व्याकरण महाभाष्य : पस्पशाह्निक
B) संस्कृत भाषाास्त्रप्रदीप

Reference books :

- A) व्याकरण महाभाष्य (पतजं लि, मराठी भाषान्तर) म.म. काणिनाथास्त्री अभ्यंकर, पुणे.

- B) 1) प्राचीन भारतीय भाषाशास्त्र म. दे. पण्डित शुभदा सारस्वत प्रकाशन पुणे प्रथमावृत्ती – 2000.
- 1). संस्कृत भाषाविज्ञान – डॉ. राजकिशोर सिंह , विनोद पुस्तक मंदीर आग्रा.
 - 2). भाषा आणि भाषाशास्त्र–गजेन्द्रगडकर एस. एन, मुंबई विश्वविद्यालय, मुंबई
 - 3). भाषाविज्ञानकी भारतीय परंपरा – त्रिपाठी रामदेव, बिहार राष्ट्रभाषा प्रकाशन, दिल्ली, 1968.
 - 4). संस्कृत का भाषाशास्त्रीय अध्ययन, भोलाशंकर व्यास, भारतीय ज्ञानपीठ प्रकाशन दिल्ली, 1971.
 - 5). भाषाशास्त्राची मूलतत्वे – मौयैय राजनारायण सिटी बुक स्टॉल, पुणे.
 - 6). भाषा विज्ञान : वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक– मालशै,, इनामदार, सोमेमण– संजय प्रकाशन पुणे,, 1982.
 - 7). Studies in Indian Linguistics,-Dalai B.K. Hkkjrh;dyk izdk'ku fnYyh-
 - 8). Introduction to Linguistics -Ratford, A . Cambridge Uni. Press, 1999
 - 9). Introduction to Theoretical Linguistics -Lyons, John , Cambridge Uni. Press,1999

Objective (Multiple choice)

Explain sutras / Vartikas

Explain fully (sentences)

(Based on व्याकरण महाभाष्य)

Paragraphs

Based on व्याकरण महाभाष्य)

Paragraphs

Based on संस्कृत भाषाशास्त्र प्रदीप)

A) Broad Question or Broad Question 10

B) Short Notes (2 out of 4) 10

(Based on संस्कृत भाषाास्त्र प्रदीप)

**SYLLABUS
MASTER OF ART – SANSKRIT
YEAR – I**

PHILOSOPHY (तत्त्वज्ञान)

- A) सांख्यकारिका पूजा सांख्यतत्त्वकौमुदी
B) अर्थसंग्रह वल्लौगाक्षिभास्कर

Reference books :

- 1) सांख्यतत्त्वकौमुदी (प्रथमावृत्ती – 1987) डॉ. गंगाधर विठठल कुलकर्णी , महाराष्ट्र राज्य व साहित्यिक आणि सांस्कृतिक मंडळ, मुंबई
- 2) सांख्यकारिका – कौमुदीप्रकाश (द्वितीयावृत्ती 2003), पंडित द. वा. जोग, डोंबिवली.
- 3) सांख्यतत्त्व कौमुदी (1976) (Hindi Translation) रमाशंकर भट्टाचार्य, मोतिलाल, बनारसीदास, दिल्ली.
- 4) सांख्यतत्त्व कौमुदी (प्रथमावृत्ती 1971) (Hindi Translation) डॉ. गजानन शास्त्री मुसळगांवकर, चौखम्बा संस्कृत सिरीज ऑफिस (वाराणसी)
- 5) अर्थसंग्रहसारः! डॉ. रविन्द्र अंबादास मुळे श्री संत ज्ञानेश्वर वेदविद्या प्रतिष्ठान औरंगाबाद (प्रथमावृत्ती 2005)
- 6) अर्थसंग्रह वल्लौगाक्षिभास्कर with Kiranavali Sanskrit commentary संपादक – श्रीकृष्णवल्लभाचार्य (प्रथम संस्करण – 1985) चौखम्बा ओरिएंटलिया वाराणसी
- 7) अर्थसंग्रह वल्लौगाक्षिभास्कर (With Eng. Trans.) श्री एस. एस. सुकथनकर (1983) भारतीय विद्या प्रकाशन दिल्ली.
- 8) अर्थसंग्रह – संपादक – पिम.परांजपे (निर्णयसागर प्रेस, मंबु ई 1920)
- 9) अर्थसंग्रहपूजा भद्रकप बवउमदजतल वाचस्पति उपाध्याय (4th Edition 1998) चौखम्बा पब्लिशर्स वाराणसी

B Answer in one sentence with Explanation

- A) Translation with explanation
B) Reference to the context

(Based on सांख्यकारिका)

A Translation with explanation (2 out of 4) 10

B Reference to the context (2 out of 4)

(Based on अर्थसंग्रह)

Q. 4 A Critical paragraphs (2 out of 4) 10

M.A. I & II Sanskrit Pg No. 4

(Based on सांख्यकारिका)

A) Critical Paragraphs (2 out of 4) 10

B) Broad Question (Based on अर्थसंग्रह) 10

**SYLLABUS
MASTER OF ART – SANSKRIT
YEAR – I**

HISTORY OF आयुर्वेद & आयुर्वेदिकसुभाषितै

Text Books –

- 1) आयुर्वेदाचा मूलसिद्धान्त व ग्रन्थ Published by Shivaji University, Kolhapur
- 2) वैद्यकीय सुभाषित साहित्य – संपा.राजेंद्र गायकवाड ; शास्त्रीद्व Published by Nikita Prakashan Latur

Nature of Question Paper and Distribution of Marks

A Objective Answer in one sentence

Paragraphs

(Based on आयुर्वेदाचा इतिहास)

A) Broad Question or Broad Question 10

Short Notes (2 out of 4) (Based on आयुर्वेदाचा इतिहास) 10

4 Translation with Explanation

(Based on वैद्यकीय सुभाषितसंग्रह)

Paragraphs

(Based on वैद्यकीय सुभाषितसंग्रह)

**SYLLABUS
MASTER OF ART – SANSKRIT
YEAR – II**

साहित्यशास्त्र आणि सौंदर्यशास्त्र (Poetics and Aesthetics)

Unit I : a) प्रमुखग्रंथ, चिन्तक, प्रमुख सिद्धान्त (Main Texts, Thinkers and Major Theories)
b) अन्य परंपरा, आधुनिक विचार व साहित्यिक विद्या (Other traditions, contemporary thought and literary practices)

Unit II : भरत – नाट्यशास्त्र, अध्याय .1 (Bharata-Naty –Natyshastra. Ch. I)

Unit III: a) भामह – काव्यालंकार, अध्याय 1 (Bhamaha-Kavyalankar. Ch.I) M.A. I & II
Sanskrit Pg No. 5

b) वामन – काव्यालंकार सूत्रवृत्ति : प्रथम अधिकरण, अध्याय 1 (Vamana-Kayalankarasutra-Vrutti, - Adhikarana I, Ch. I)

Unit IV : a) दण्डी – काव्यादर्श प्रथम अध्याय (Dandin – Kavyadarsha, Ch. I)

b) आनन्दवर्धन – ध्वन्यालोक – प्रथम उदयोत्त (Anandrardhan, Dhavanyaloka, Udyota I)

Text Book :

संस्कृत –साहित्यसौन्दर्यम् ।

1, Published, by Shivaji University, Kolhapur, 2004.

Reference Books :

1. The dance of Shiva by Anand Kumarswami.
2. Culture Heritage of India. Vol. 5 (Sanskrit Poetis – Gaurinath Shastri), Advaita Ashrma, 5 Delhi Entally Road, Kolkata – 700 014.

3. Literary Theory: Indian Conceptual frame work by Kapil Kapoor, Affiliated East, West Press, 1998.
4. स्वतन्त्रकलाशास्त्र, (Vol.II&II) K.C. Pandey, Varanasi, 1978.
5. Western and Indian Poetics: A comparative Study by – S. Dhaygude, BORI, 1981.
6. Indian Literary Theories by K. Krishnamurthy, Delhi, 1985.
7. भारतीय काव्यशास्त्र की भूमिकाइल नागेंद्र Delhi, 1963
8. भारतीय सौन्दर्यशास्त्र की भूमिका, इल नागेदं, Delhi, 1978.
9. भारतीय तथा पाष्चात्य काव्यशास्त्र का संक्षिप्त विवेचन –डॉ. सत्यदेव चौधरी अषोक प्रकाशन, दिल्ली 6.

Broad Question

B) Critical Paragraphs

Explanation of verses

Unit III

B) Explanation of सूत्रवृत्ति (2 out of 4) (On unit III) (b) 10

Q.5 A) Translation with explanatory notes.

Unit IV

Translation with explanatory notes.

**SYLLABUS
MASTER OF ART – SANSKRIT
YEAR – II**

काव्य [Kavya]

- A). मेघदूतम of कालिदास
B). मृच्छकटिकम of शङ्कर

Text Books :

1. मेघदूतम ! – संपादक – जनार्दन शास्त्री पाण्डेय, मोतीलाल बनारसीदास & दल्ली
2. मृच्छकटिकम । संपादक – डॉ. रमाशंकर त्रिपाठी – मोतीलाल बनारसीदास –दल्ली

Reference Books :

1. मेघदूतम! संपादक – बोरवणकर / हातवळणे
2. मेघदूतम! एक अनुचिन्तन– डॉ. श्रीरज्जन सूरिदेव–मोतीलाल – व बनारसीदास– दिल्ली
3. Meghaduta – M. R. Kale, Motilal Banarasidass, Delhi.
4. Mrucchakatika – M. R. Kale, Bombay, 1952.
5. Mrucchakatika – R. D. Karmarkar, Poona, 1937.
6. Mrucchakatika – V. R. Nerurkar.
7. मृच्छकटिक – पृथ्वीधर टीका – निर्णयसागर प्रेस, मुंबई
8. Introduction to the study of Mrucchakatika – G. V. Devasthali.
9. मृच्छकटिक शास्त्रीय , सामाजिक एवं राजनीतिक अध्ययन – डा. अलग्राम द्विवेदी

10. महाकविद्रुक – रामाषंकर त्रिपाठी– चौखबां वाराणसी

11. कालिदास– वा.वि. मिराषी.

1 A] Objective questions (Multiple Choice) 10

B] Answer in one sentence 10

2 A] Translation of Verses (3 out of 5) 12

B] Explanation with reference to Context (2 out of 4)

[Based on मेघदूतम)

3 A] Broad Question & Broad Question 10

B] Critical Paragraphs (2 out of 4)

[Based on मेघदूतम)

4 A] Translation of Passages (3 out of 5) 12

B] Explanation with Reference to Context

Based on मृच्छकटिकम)

5 A] Broad Question & Broad Question 10

B] Critical Paragraphs (2 out of 4)

[Based on मृच्छकटिकम)

2. Cultural Heritage of India – Vol. I
(Five essays in Part I under the heading “The Background of Indian Culture”)
Advait Ashram 5, Delhi Entally, Road, Kolkata, 700 014.
3. प्राचीन भारत का इतिहास – डा.रमा.करं त्रिपाटी, मातिलाल बनारसीदास दिल्ली
4. प्राचीन भारताचा सांस्कृतिक इतिहास – रं.ना. गायधनी व ब. ग. राहुरकर
कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन पुणे आवृत्ती 5 वी 1963.
5. प्राचीन भारतीय इतिहास आणि संस्कृती – डा.गो.म. देगलूरकर, डा. म. के.
ढवळीकर प्रा. रा. ज्ञा. गायकवाड, महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथ निर्मिती मंडळ,
नागपूरसाठी पॉप्युलर प्रकाशन मंबई – 7 प्रथमावृत्ती 1973
6. प्राचीन भारतीय साहित्यकी संस्कृतिक भुमिका रामजी उपाध्याय वाराणसी
7. प्राचीन भारत मे राजनीतिक विचार एंवम संस्थाएँ – परमात्मा शास्त्री, मीनाक्षी
प्रकाशन, मेरठ 1975.
8. प्राचीन भारत की संस्कृती और सभ्यता – अनुवाद – गुणाकर मुले, दामोदर ध.
कोसंबंी राजकमल प्रकाशन, 1999.
9. The Dawn of Indian Civilization (up to 600 B. C.) Pandey G. C. New Delhi, 1999
10. The Indus Saraswati Civilization : Origins, Problems and Issues, S.C. Gupta,
Delhi 1966.
11. Civilization of Ancient India, Louis Renou, Tr. Phillip Spratt, Calcutta, 1959.
12. भारतीय कला –वासुदेवषरण अग्रवाल, वाराणसी, 1966.
13. Indo-Aryans Languages – Jule Bloch, U. P. Hindi Samiti, 1963 (Hindi Tr.)
14. Hisotry of Indian Literature, M. Winter niz.
15. Sangam Literature – Nilkanth Shastri Madras, 1972.
16. Introduction to Indian Art, A. Coomarswamy, Delhi, 1969.
17. प्राचीन भारत संस्कृति दर्षन – प्रा. ब. गो बादरायणी व प्रा. बी. एम. चौबळ,
पाध्ये प्रकाशन पुणे.

B) Critical Paragraphs Unit 1

3 A) Broad Question OR 10

M.A. I & II Sanskrit Pg No. 8

Broad Question (On unit II)

B) Critical Paragraphs Unit II

4 A) Broad Question

B) Critical Paragraphs (on Unit III) 10

5 A) Broad Question OR Broad Question (on Unit IV) 10

B) Critical Paragraphs (2 out of 4) (on Unit IV) 10

2. आयुर्वेद का वैज्ञानिक इतिहास, प्रियवृत्तारमा – चौखंबा ओरिएन्टालिया टपाल पेटी क्र. 1032 गोकुलभवन, के. 37/109 गोपाळ मंदीर लेन गोलधर मैदागिन के पास वाराणसी, 221001.
3. आयुर्वेदका मुलसिध्दान्त – प्राणजीवन मानेकचंद महते । – चौखंबा संस्कृत सिरीज आफिस, वाराणसी.
4. सर्वदर्शनसंग्रह – (रसो वरदर्शन) महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृतिक मंडळ मुंबई
5. माधवनिदान – सपांदक गद्रे , गजानन बुक डपौ, कबूतरखाना, गिरगांव मुंबई.
6. माधवनिदान भाग 1 – सुदर्शनास्त्री – चौखंबा संस्कृतभवन, वाराणसी.
7. चरक एवम सुश्रुतके दार्शनिक विचारोकं । अध्यन – ज्योतिर्मित्र आचार्य
8. चरक चिन्तन – प्रियवृत्तारमा
9. आयुर्वेदका प्रामाणिक इतिहास – भागवत रामगुप्त , कृष्णदास अकादमी वाराणसी, 1998.
10. चरक संहिता की दार्शनिक पार्श्वभूमि – संत नारायण श्रीवास्तव, इलाहाबाद, 1983.
11. Indian Medicine (German) English Trans, J. Jolly, C. G. Kashikar, Motilal Banarasidass, Delhi.
12. History of Indian Philosophy, S. N. Dasgupta Vol. II Ch. 13 (Speculations in the Medical Schools) Motilal Banarasidass, Delhi, 1975.
13. Aurvedic System of Medicine, Vol. I, II Kaviraj Nagendra, Natha Sengupta, Delhi, 1998.
14. माधवनिदान—ज्ञानदर्पण मुद्रणालय, दिल्ली 2001 M.A. I & II Sanskrit Pg No. 9
15. सर्वदर्शनसंग्रह & Bori, Pune.
16. Madhav Nidana Aurvedic System of Pathology, K. R. L. Gupta, Delhi, 1987
17. Indian System of Medicine, O.P. Jagi, Delhi, 1973.
18. Sarvadarshan – Sangraha of Madhavacarya, English Trans. C. B. Cowell, Parimal Publications, Delhi, 1981.
19. सर्वदर्शनसंग्रह – (हिंदीअनुवाद) उमाषंकरामा 'ऋषि' चौखंबा वाराणसी, 1964. Sanskrit